

A. ΔΙΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ: Πλάτωνος «Πρωταγόρας» (322A-323A) & (323A - 323E)

Το διδαγμένο κείμενο και η μετάφρασή του δε δίνονται για λόγους οικονομίας του χώρου.

B. ΑΔΙΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ: Πλάτωνα «Συμπόσιον» [221c-221e]

Πολλὰ μὲν οὖν ἂν τις καὶ ἄλλα ἔχοι Σωκράτη ἐπαινέσαι καὶ θαυμάσια· ἄλλα τῶν μὲν ἄλλων ἐπιτηδευμάτων τάχ' ἂν τις καὶ περὶ ἄλλον τοιαῦτα εἴποι, τὸ δὲ μηδενὶ ἀνθρώπων ὅμοιον εἶναι, μήτε τῶν παλαιῶν μήτε τῶν νῦν ὄντων, τοῦτο ἄξιον παντὸς θαύματος. οἷος γὰρ Ἀχιλλεὺς ἐγένετο, Ἀπεικᾶσειεν ἂν τις καὶ Βρασίδαν καὶ ἄλλους, καὶ οἷος αὖ Περικλῆς, καὶ Νέστορα καὶ Ἀντήνορα —εἰσὶ δὲ καὶ ἕτεροι— καὶ τοὺς ἄλλους κατὰ ταῦτ' ἂν τις ἀπεικᾶζοι· οἷος δὲ οὗτοσί γεγόνηε τὴν ἀτοπίαν ἄνθρωπος, καὶ αὐτὸς καὶ οἱ λόγοι αὐτοῦ, οὐδ' ἐγγὺς ἂν εὗροι τις ζητῶν, οὔτε τῶν νῦν οὔτε τῶν παλαιῶν, εἰ μὴ ἄρα εἰ οἷς ἐγὼ λέγω ἀπεικᾶζοι τις αὐτόν, ἀνθρώπων μὲν μηδενί, τοῖς δὲ σιληνοῖς καὶ σατύροις, αὐτὸν καὶ τοὺς λόγους. Καὶ γὰρ οὖν καὶ τοῦτο ἐν τοῖς πρώτοις παρέλιπον, ὅτι καὶ οἱ λόγοι αὐτοῦ ὁμοιότατοί εἰσι τοῖς σιληνοῖς τοῖς διοιγομένοις.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- A.** Από το κείμενο που σας δίνεται να μεταφράσετε στο τετράδιό σας το απόσπασμα «Ἴνα δε μὴ οἴη... ἢ μὴ εἶναι ἐν ἀνθρώποις».
- A1** «ἢ μὴ εἶναι ἐν ἀνθρώποις»: να συγκρίνετε την τιμωρία αυτή με τη θανάτωση («κτείνειν ὥς νόσον πόλεως») που προτάθηκε στο πρώτο κείμενο(322A-323A)από τον Δία. Είναι η κύρωση αυτή ηπιότερη ή όχι και γιατί;
- A2.** Με ποιους διδακτικούς τρόπους είναι δυνατόν να αποκτηθεί μια ικανότητα που ανήκει στα επίκτητα χαρακτηριστικά με βάση το δεύτερο κείμενο(323A - 323E);
- A3.** Τι αποδεικνύει, σύμφωνα με τον Πρωταγόρα, ο μύθος του Προμηθέα που χρησιμοποιεί στο πρώτο μέρος του λόγου του, για να απαντήσει στις αμφιβολίες που διατύπωσε ο Σωκράτης;
- A4.** Να γράψετε δύο ομόρριζες λέξεις της Νέας Ελληνικής γλώσσας, απλές ή σύνθετες για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις: **οἴη, ἀπατᾶσθαι, φῆ, εἰδῶσιν, εἰκότως.**
- B.** Να μεταφράσετε το αδιάκτο κείμενο
- B1.** Να γραφούν οι ζητούμενοι τύποι:
παλαιῶν:	Ο ίδιος τύπος στο συγκριτικό βαθμό
παντὸς:	Δοτική πληθυντικού στο ίδιο γένος
ἐγγὺς:	Υπερθετικός βαθμός
τοῦτο:	Κλητική ενικού θηλυκού γένους
μηδενί:	Η ίδια πτώση στον άλλο αριθμό
ζητῶν:	Το β' πληθυντικό του παρατατικού
ἐγένετο:	Το β' ενικό προστακτικής του αορίστου β'
εὗροι:	Το β' ενικό προστακτικής του αορίστου β'
λέγω:	Απαρέμφατο παθητικού αορίστου α'
παρέλιπον:	Το β' ενικό προστακτικής του αορίστου β'
- B2.** Να γίνει πλήρης συντακτική αναγνώριση των παρακάτω τύπων: **Πολλὰ, τοιαῦτα, παντὸς, τῶν παλαιῶν, τοῖς σιληνοῖς.**
- B3.** «Πολλὰ μὲν οὖν ἂν τις καὶ ἄλλα ἔχοι Σωκράτη ἐπαινέσαι καὶ θαυμάσια». Να μετατραπεί ο ευθύς σε πλάγιο λόγο με εξάρτηση: **Ἀλκιβιάδης ἔλεγε**
- B4. ζητῶν:** Να αναγνωριστεί η μετοχή και να τραπεί στην αντίστοιχη δευτερεύουσα πρόταση.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

- A1.** Ο Πρωταγόρας φαίνεται ότι δέχεται πως η πολιτική ιδιότητα, έστω και ως κατάφαση στην έννοια της δικαιοσύνης, είναι ειδοποιό γνώρισμα του ανθρώπου και απαραίτητη προϋπόθεση για να είναι δεκτός στην πολιτική κοινωνία. Όταν και αυτό το ελάχιστο της κατάφασης στην έννοια του δικαίου λείπει από κάποιον, ο άνθρωπος αυτός δεν μπορεί να συγκαταλέγεται ανάμεσα στους ανθρώπους, γιατί υστερεί και αποτελεί απειλή για τους ιδρυτικούς σκοπούς της πολιτικής κοινωνίας. Με τη συμπεριφορά του, η οποία παρεκκλίνει από τους κανόνες δικαίου ουσιαστικά διασαλεύει την ομαλή κοινωνική συμβίωση. Έτσι, προτείνεται αυτός να μη συγκαταλέγεται μεταξύ των ανθρώπων («ἢ μὴ εἶναι ἐν ἀνθρώποις»), δηλαδή να εξορίζεται και να του στερούνται τα πολιτικά του δικαιώματα. Απ' την άλλη, στο πρώτο απόσπασμα(322A-323A) είχε προταθεί από τον Δία στον Ερμή να θεσπίσει νόμο που να επιβάλλει τη θανατική ποινή («κτείνειν ὥς νόσον πόλεως») για όσους δε συμμετέχουν στην πολιτική αρετή. Ο πολίτης που δεν διαθέτει την αιδώ και τη δίκη είναι στοιχείο επικίνδυνο για τον κοινωνικό οργανισμό, κατά τον Πρωταγόρα, και πρέπει να αφανίζεται. Όποιος δηλαδή δεν κατέχει την πολιτική αρετή αποτελεί νοσηρό στοιχείο της πόλης, η οποία έχει το δικαίωμα να τον τιμωρήσει, αφού πρώτα προσπαθήσει να τον διορθώσει με όλα τα μέσα. Ο Δίας δεν μπορεί να διασφαλίσει την καθολικότητα των δύο αρετών στους ανθρώπους, εφόσον δεν αποτελούν μέρος της αρχικής τους φύσης. Πέρα από τα μυθολογικά πλαίσια, ο νόμος αυτός, η ποινή που επιβάλλεται από τον Δία, εκφράζει την αναγκαιότητα εφαρμογής των ηθικών κανόνων και της δικαιοσύνης. Εξάλλου, σε αυτό το συμπέρασμα οδηγήθηκε ο άνθρωπος με το πέρασμα του χρόνου και τις πικρές εμπειρίες του αφανισμού. Οι άνθρωποι είχαν την ικανότητα και τη νοημοσύνη να μαθαίνουν διάφορες τέχνες, αλλά συμπεριφέρονταν μεταξύ τους με αγκυρότητα και δεν μπορούσαν να συνεργαστούν, διότι η αρετή καθαυτή δεν ήταν μέρος αρχικά της ανθρώπινης φύσης. Η ανθρώπινη φύση φέρει, όμως, μέσα της τη δυνατότητα για να εξελιχθεί ηθικά. Γι' αυτό και είναι αναγκαία η διδασκαλία -

έτσι, η ύψιστη σημασία της αιδούς και της δίκης επιβεβαιώνει την πρωταγώρεια άποψη ότι όλοι πρέπει να μετέχουν στην αρετή. Ίσως η ποινή του Πρωταγόρα να φαίνεται ηπιότερη σε σχέση με αυτή που επιβάλλει ο Δίας, έχουν όμως και οι δύο τον ίδιο σκοπό: να οδηγήσουν τους ανθρώπους στην αρετή. Έτσι, προβάλλεται ο παιδευτικός ρόλος των νόμων. Αν, βέβαια, λάβουμε υπόψη μας τη σημασία που έχει η πόλη και η συμμετοχή του πολίτη στα κοινά την εποχή αυτή, καταλαβαίνουμε πως η ποινή που αναφέρει ο Πρωταγόρας είναι ισάξια ή και αυστηρότερη από αυτή που προτείνεται από τον Δία.

A2. Ο Πρωταγόρας διακρίνει τα χαρακτηριστικά του ανθρώπου σε δύο μεγάλες κατηγορίες, τα φυσικά ή τυχαία και αυτά που είναι αποτέλεσμα φροντίδας, άσκησης και διδασκαλίας (επίκτητα). Η δεύτερη κατηγορία περιλαμβάνει γνώρισμα (προτερήματα - ελαττώματα) που εξαρτώνται από την επιμέλεια, την άσκηση και τη διδασκαλία, είναι δηλαδή επίκτητα. Σχετίζονται κυρίως με τη συμπεριφορά του ατόμου και θεωρείται ότι επιδέχονται βελτίωση και τροποποίηση. Εφόσον η απόκτησή τους οφείλεται στην επιμέλεια, την άσκηση και τη διδασκαλία, γίνεται φανερό ότι το ίδιο το άτομο φέρει την ευθύνη για την καλλιέργεια των προτερημάτων και την αποφυγή των ελαττωμάτων. Η προσωπική βούληση και προσπάθεια επηρεάζει καταλυτικά τη διαμόρφωση ή μη ηθικής συμπεριφοράς. Υπό αυτές τις συνθήκες είναι δικαιολογημένη η έντονη αντίδραση του κοινωνικού περιγύρου, σε περίπτωση που κάποιο άτομο αδιαφορεί για την εξάλειψη των αρνητικών στοιχείων του χαρακτήρα του. Η αγανάκτηση, οι νουθεσίες και οι τιμωρίες αποτελούν ένα δυναμικό τρόπο διόρθωσης και βελτίωσης της αντικοινωνικής συμπεριφοράς. Ουσιαστικά η κοινωνία με αυτά τα μέσα επιχειρεί να διδάξει τις ηθικές ιδιότητες που πρέπει να χαρακτηρίζουν κάθε άνθρωπο. Αυτή η διαφορετική στάση των ανθρώπων αποδεικνύει, κατά τον Πρωταγόρα, ότι η πολιτική αρετή μπορεί να διδαχτεί. Αν δε διδασκόταν, οι άνθρωποι θα αντιμετώπιζαν αυτούς που έχουν επίκτητα ελαττώματα όπως ακριβώς και αυτούς που έχουν φυσικά ελαττώματα, δηλαδή με συμπόνια. Ο Πρωταγόρας αναφέρει τρεις συγκεκριμένες μορφές αγωγής με τις οποίες κατακτώνται τα επίκτητα χαρακτηριστικά, μεταξύ των οποίων είναι η δικαιοσύνη και η πολιτική αρετή. Αυτά είναι η επιμέλεια, η οποία μπορεί να αναφέρεται τόσο στο διδάσκοντα και να αφορά φροντίδα με την οποία πρέπει να αναλαμβάνει το έργο του, όσο και στο μαθητή και να αφορά την προσοχή και την εργατικότητα του στη διαδικασία μάθησης, η άσκηση, δηλαδή η πρακτική εξάσκηση σε όσα διδάσκεται ο μαθητής, ώστε να γίνουν πραγματικό κτήμα του οι γνώσεις και να εξοικειωθεί με το αντικείμενο που του παρέχεται. Τέλος, η διδασκαλία, δηλαδή η θεωρητική παράδοση των μαθημάτων από τους δασκάλους, η μετάγχιση των γνώσεων.

A3. Σχολικό βιβλίο, σελ. 51-52: «Ο μύθος του Προμηθέα...το διορθώσει»

A4. οἴη: οἴηση, οἴηματίας **ἀπατᾶσθαι:** απατεώνας, απατηλός **φῆ:** φάση, φήμη **εἰδῶσιν:** εἶδηση, εἰδήμων **εἰκότως:** εἰκόνα, ἐπιεικῆς

B. Και για πολλά άλλα ακόμη και αξιοθαύμαστα θα μπορούσε κάποιος να επαινέσει το Σωκράτη. Αλλά ως προς τις άλλες ιδιότητες θα μπορούσε ίσως ν' αποδώσει κανείς παρόμοια και για άλλον' το ότι όμως δεν μοιάζει με κανέναν άνθρωπο ούτε από τους αρχαίους ούτε από τους συγχρόνους, αυτό είναι άξιο κάθε θαυμασμού. Τέτοιος για παράδειγμα έγινε (αποδείχθηκε) ο Αχιλλέας, θα μπορούσε κανείς να τον παρομοιάσει με τον Βρασίδα και με άλλους, και τέτοιος πάλι ο Περικλής, και με τον Νέστορα και τον Αντήνορα—και υπάρχουν και άλλοι— και για τους άλλους επίσης θα μπορούσε κάποιος να βρει παρόμοιους. Τέτοιος έγινε όμως στην παραξενιά αυτός εδώ ο άνθρωπος, κι ο ίδιος και τα λόγια του, ούτε κατά προσέγγιση δεν θα μπορούσε να βρει κάποιος αν έψαχνε, ούτε ανάμεσα στους τωρινούς, ούτε ανάμεσα στους παλιούς. Θα μπορούσε μόνο κανείς, όπως λέω εγώ, να τον παρομοιάσει, όχι με κανέναν από τους ανθρώπους, αλλά με τους Σιληνούς και τους σατύρους, τον ίδιο και τα λόγια του. Και μάλιστα παρέλειψα να το αναφέρω κι αυτό στην αρχή, ότι τα λόγια του μοιάζουν πάρα πολύ με τους μισάνοιχτους Σιληνούς.

B1 παλαιῶν: παλαιάτων

παντός: πᾶσι

ἐγγύς: ἐγγυτάτω, ἐγγύτατα

τοῦτο: αὕτη

μηδενί: μηδέσι(ν)

ζητῶν: ἐζητεῖτε

ἐγένετο: γενοῦ

εὗροι: εὗρε

λέγω: λεχθῆναι, ῥηθῆναι

παρέλιπον: παράλιπε

B2. Πολλά: σύστοιχο αντικείμενο στο απαρέμφατο «ἐπαινέσαι»

τοιαῦτα: σύστοιχο αντικείμενο στο «εἶποι»

παντός: κατηγορηματικός προσδιορισμός στο «θαύματος»

τῶν παλαιῶν: ονοματικός ετερόπλητος προσδιορισμός, γενική διαιρετική στο «τις»

τοῖς σιληνοῖς: ονοματικός ετερόπλητος προσδιορισμός, δοτική αντικειμενική στο «ὁμοιότατοί».

B3. Ἀλκιβιάδης ἔλεγε ὅτι πολλὰ μὲν οὖν ἂν τις καὶ ἄλλα ἔχοι Σωκράτη ἐπαινέσαι καὶ θαυμάσια/ Ἀλκιβιάδης ἔλεγε πολλὰ μὲν οὖν ἂν τινὰ καὶ ἄλλα ἔχειν Σωκράτη ἐπαινέσαι καὶ θαυμάσια.

B4. Ἐπιρρηματική υποθετική μετοχή, συνημμένη στο υποκείμενο («τις») του ρήματος «ἂν εὗροι». Ἀνάλυση: Εἵ ζητοῖ

Επιμέλεια

Ομάδα Αρχαίων Ελληνικών Ε. Ο. ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ

εκπαιδευτικός οργανισμός

ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ